

UPPSALA
UNIVERSITET

Beställd rapport 2014:

Genomgång av ämnesbeskrivning för Logo 320 och utvärdering av examensuppgiften i förhållande till studieplanen.

Bakgrund.

Logopedi som vetenskapsområde

Många professioner har partiella kunskaper och erfarenheter om avvikelser i kommunikation, röst, tal och språk, läsning och sväljfunktioner utifrån hur dessa yttrar sig i deras respektive yrkesverksamheter, var och en från sitt perspektiv: läkare, psykologer, lingvister/fonetiker, lärare, sjuksköterskor, fysioterapeuter, arbetsterapeuter.

Logopedin som *vetenskapsområde* omfattar den samlade kunskapen kring hur kommunikation, röst, tal och språk, läsning och sväljfunktioner, utvecklas som system som är länkade till och beroende av varandra. Vidare omfattar området som vetenskap hur anatomi, fysiologi och neurologi i samspel med omgivningen aktiverar lingvistiska, motoriska, kommunikativa mönster. Utifrån dessa kunskaper kan sedan utvecklingsavvikelser och störningar till följd av sjukdomar och förvärvade skador inom kommunikation, röst, tal och språk, läsning och sväljfunktioner analyseras och förstås så att åtgärdsplan utarbetas i relation till orsaker.

Detta *samlade* perspektiv definierar logopedins särställning som vetenskapsområde och logopeders lämplighet för arbete inom alla de verksamheter med barn och vuxna där störningar inom kommunikation, röst, tal och språk, läsning och sväljfunktioner förekommer. Ur det samlade perspektivet är alla delar viktiga.

Logopediprogrammet i Bergen är ett ambitiöst program, där man verkligen försöker ge studenterna den samlade kunskapen. Begränsningarna är tiden.

Ämnesbeskrivning för Logo 320

Studenternas förkunskaper.

Under studenternas första termin ges de en introduktion till det logopediska vetenskapsområdets olika delar under kurs Logo 310, 15 hp. Kursplanen för denna kurs är mycket bred och tangerar alla delar av vetenskapsområdet. Under en halv termin ges alltså studenterna en fin introduktion, där de även kan aktualisera relevanta erfarenheter från sina

UPPSALA
UNIVERSITET

respektive grundutbildningar inom andra områden. Eftersom kursen omfattar 15 poäng är de förvärvade kunskaperna översiktliga och bara en introduktion.

Logo 320, 25 hp.

Liksom introduktionskursen är denna kurs under andra terminen mycket bred och innehållsrik. Den utgör kärnan inom logopediprogrammet, för att man skall kunna arbeta som logoped. Kunskapsmålen omfattar avvikelser inom varje enskilt område dvs inom språkutveckling, läs- och skrivinlärning, röstfunktion, talflyt, uttal, språksvårigheter vid förvärvade skador samt sväljproblem. Kunskapsmålen inom varje område innefattar förutom teorier, modeller, orsaker, kartläggning, rådgivning och behandling även psykologiska tilläggs-svårigheter, komorbiditet och hur avvikelser yttrar sig och behandlas hos personer med flerspråklig eller flerkulturell bakgrund. Till detta kommer färdighetskunskaper så att man kan gå ut i praktik och möta barn och vuxna som behöver utredas och få åtgärdsprogram för sina svårigheter samt generell kompetens att utvärdera sina egna insatser och nya behandlingsformer, etisk problematik, och den egna yrkesrollen i förhållande till andra professioner.

Redovisning och examination.

Kursen har *obligatoriska arbetskrav* på övningar av den egna rösten och deltagande i grupparbete och seminarier.

Fem *obligatoriska inlämningsuppgifter* ingår: presentation av en interventionsmetod, fonetisk transkription, en muntlig presentation av en gruppuppgift, tolkning av ett testresultat, samt reflexioner över röstövningar.

Examensuppgiften som är hemexamen var 2014 omfattande. Den handlade om en 25-årig student med tysk bakgrund som tidigare studerat i Norge, som på resa till Norge från Tyskland insjuknar med en infarkt i vänster hjärnhalva, temporo-parietalt och har vissa talsvårigheter- språk och minnessvårigheter. *Studenternas uppgift*: Värdera relevant information, avgöra vilken information som saknas, teoretiska modeller till problemställningen, kartlägningsinstrument, interventionsmetoder, åtgärdsplan.

Uppgiften ställde alltså krav på att studenterna redogjorde för den vanligaste typen av förvärvad hjärnskada utifrån skadelokalisation, symtom, undersökning, tolkning av resultat och förslag till behandling och åtgärdsplan. En del kanske dessutom diskuterade skador vid annat modersmål hos patienten och samarbete på kliniken kring åtgärdsplanen.

UPPSALA
UNIVERSITET

Utvärdering

Studenterna visar genom uppgiften att de behärskar kunskapsmål inom området förvärvade språksvårigheter, färdighetsmål och även en del generella kompetenser inom logopedin. Det är en omfattande ytterst adekvat uppgift.

I en examination (i Sverige) skall studenten godkännas på samtliga kursmål. Inom studieplanen ser jag ingenstans att studenterna åläggs att individuellt redovisa de andra sex kunskapsmålen. Inte heller att de fem obligatoriska inlämningsuppgifterna kan sägas visa att studenterna har djupa eller likvärdiga kunskaper inom de andra logopediska områdena.

Sammanslagningen av de fem separata logopedikurserna i den nya utbildningsplanen var en utmärkt idé. Många fördelar kan erhållas, genom att man kan hålla samman målöverskridande undervisning som exempelvis baskunskaper i språkets neurologi, kartläggning, generella kompetenser och studera hur de särskiljer sig vid olika problemställningar. Detta innebär tidsvinster och även kunskapsvinster, när det gäller att analysera och förstå hur olika tal- och språksymtom har gemensam grund eller ej, som ju är viktig kunskap för behandlande insatser. "Stressvinster" ligger i att studenterna inte behöver lämna in fem olika hemtentamina. Jag menar dock, att man bör säkra studenternas kunskaper inom alla kunskapsmål genom att alla mål blir kontrollerade över tid eller genom breddad examination. Här finns säkert många möjligheter att diskutera och som passar med undervisningsformen. Kan man till exempel ha flera problemställningar inom hemtentamen? eller komplettera hemtentamen med kort skriftligt prov? eller muntlig tentamen i grupp där studenterna förberett sig på redovisning av alla mål, och inte förrän vid redovisningstillfället vet vad de skall redovisa? eller stickprov under kursens gång? Allt med syfte att i högre grad säkerställa den breda kärnkunskap som studenterna måste ha när de går ut i yrkeslivet.

Studenternas synpunkter.

Kursutvärderingen av studenterna visar att de, med något undantag, varit mycket nöjda med kursen. Föreläsningarna som inlärningsstillfällen har uppskattats mer som inlärningsform än PBL grupperna. Några studenter har framfört att grupparbetena kunde disponeras bättre för att ge större utbyte. Några studenter har i ord framfört önskemål om fler föreläsningar. Bilden är dock inte entydig, utan flera åsikter finns. Delkursen om röst lovordas av de flesta, medan masteruppgiftseminariet behöver ha en bättre disposition till nästa år.

En student uttrycker i ord önskemål om feedback på inlämningsuppgifterna ur inlärnings syfte. Vidare framförs av en student att det är förhållandevis lätt att som "gratispassagerare" ta sig igenom kursen och att de muntliga presentationerna som var avsedda som individuella bedömningar varit svåra att genomföra i praktiken. Det är sällan man hör studenter uttrycka att examinationsformer är för lindriga, varför denna kommentar bör beaktas, speciellt som det handlar om kärnan i utbildningen.

UPPSALA
UNIVERSITET

Övriga programsensoraktiviteter 2014:

Besök i Bergen den 11-12 juni.

Deltog vid besöket i juni i examinationen av ett masterprojekt. Den skriftliga formen som används för redovisning av masterprojekt, och som omfattar både en artikel i publicerbart skick och en ram, kappa, till denna, visade en hög ambitionsnivå och att studenterna erhållit god träning i vetenskapligt arbete och presentation under utbildningen. (På logopedprogrammet i Uppsala har denna form för den skriftliga presentationen antagits som ett fritt val för examensarbetet och går under beteckningen "Bergenmodellen").

Vidare hölls ett möte med programsensor och utbildningens styrelse, där bl.a annat erfarenheter av den nya studieplanen diskuterades och den balansgång som krävs för att genomföra lämplig utvärdering av praktikperioderna och den handledning studenterna ges (Lodo315).

Det övervägande intrycket är att den nya utbildningsplanen så långt den genomförts har tagits emot på ett uppskattat sätt av såväl lärare som studenter.

Fördjupningskurs om AKK (*Alternativ och kompletterande kommunikation*).

Ett viktigt steg togs då beslut fattades att inkludera som fördjupningskurs kommunikation för personer som saknar tal, dvs de personer som är i allra störst behov av logopediska insatser.

I Sverige är barn - och vuxenhabilitering kring personer med grava funktionsnedsättningar ett stort växande verksamhetsområde. Logopeder arbetar där i team med fysio- och arbetsterapeuter, läkare, kuratorer och psykologer. Lärare/speciallärare och vårdnadshavare inkluderas i teamarbetet kring de specifika barnen. Logopedernas uppgifter i dessa team är kommunikation (varav AKK är en del) och ät- och sväljproblematik.

Jag blev ombedd att hålla kursen vid detta första tillfälle i augusti 2014. Den handlade endast om grafisk AKK medan verksamhetsområdet är betydligt större än så. Kursen får betraktas som en teoretisk introduktion till en verksamhet där kunskaper om tal- och språkutveckling, läs - och skrivutveckling och kommunikationsutveckling behöver integreras med baskunskaper i framför allt neuropsykopatologi och neurologiska utvecklingsavvikelser och syndrom för logopedens arbete att föreslå och motivera adekvata insatser i förhållande till utvecklingspotentialen hos personerna i fråga.

Studenterna visade i hemtentamen att de med stort engagemang satt sig in i problematiken och den anvisade litteraturen inom den tidsram som erbjöds. Det framkom dock att de

UPPSALA
UNIVERSITET

behöver fördjupa sina teoretiska kunskaper i bakgrundsproblematik till funktionsnedsättningar för att föreslå realistiska och väl motiverade åtgärder och att sätta sig in i andra insatser än AKK för att höja gruppens kommunikativa förmåga.

Synpunkter inför den planerade 5 åriga utbildningen.

Logopedin som vetenskapsområde är nytt. I Sverige började logopedin växa fram som vetenskapsområde på 1960 talet. Man menade att de pedagogiska insatserna i skolan inte var tillräckliga för att förstå vidden av barnens svårigheter. Utvecklingsavvikelser och förvärvade skador som drabbade språket hos barn och vuxna hade orsaker av medicinsk karaktär. Under 1970 - 80 talet utvecklades logopedin snabbt när kunskaper om språkets, läsförmågans och kommunikationens neurologi kom i fokus. Flera av de första logopederna i Sverige var lingvister med sin kunskap om språkstrukturer. I dag när stora grupper i samhället har en flerspråklig bakgrund är lingvistik återigen det huvudområde som logopedin hämtar kunskap från för att analysera språkliga avvikelser hos personer med annat modersmål. Forskning inom denna del av logopedin har ännu inte hunnit så långt. (I Uppsala har just startat ett flerårigt samarbetsprojekt lingvistik – logopedi som studerar språkutveckling hos turkisktalande barn och arabisktalande barn som växer upp i Sverige, för att hitta drag som indikerar avvikelser, och inte för dem typisk svensk-turkisk respektive svensk-arabisk utveckling.)

Nu när logopedutbildningen i Bergen, i Norge, börjar planlägga en femårig utbildning finns det stora möjligheter att förankra och fördjupa logopedstudenternas baskunskaper inom medicin, lingvistik, psykologi och utveckla vetenskapsområdet logopedi som kliniskt arbetsfält och forskningsfält. (Personligen vill jag verkligen gratulera Norge till detta. I Sverige är utbildningen alltså bara fyraårig). Pedagogik och specialpedagogik är av stor betydelse i det terapeutiska förhållningssättet i arbete med barn. Jag skulle därför rekommendera att det förs in som ett bland målen under *färdigheter* i utbildningsplanen i Bergen.

Uppsala 1 december 2014

Margareta Jennische

Programsensor.